

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

UVODNA RIJEČ

Poštovani čitatelji, drage kolegice i kolege,

U desetom, posljednjem broju elektroničkog biltena "Zajednica za sve" donosimo opsežno izvješće o rezultatima projekta koje uključuje i popis ostvarenih rezultata u usporedbi s očekivanim rezultatima te zaključke i preporuke za daljnje aktivnosti. „Zajednica za sve“ bilten je ESF projekta Ministarstva socijalne politike i mladih "Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga".

Razgovarali smo s troje inozemnih gostiju jesenskih konferencija o deinstitucionalizaciji, o njihovom pogledu na proces u našoj zemlji kao i iskustvima iz drugih zemalja. Andy Bilson stručnjak je za proces deinstitucionalizacije u skrbi o djeci, dok je Tony Gardner velik dio karijere posvetio ukidanju institucija u skrbi o mentalnom zdravlju. Natia Partskhaladze sudjelovala je u vrlo uspješnom procesu zatvaranja dječjih domova u Gruziji i s nama podijelila iskustva iz svoje zemlje.

Nadamo se kako vam je naš elektronski bilten omogućio uvid u provođenje projekta te olakšao informiranje o iskustvima kolega u cjelokupnom procesu deinstitucionalizacije.

Vaš projektni tim

U OVOM BROJU

- 02 Završetak projekta: regionalne konferencije o deinstitucionalizaciji, rezultati, zaključci i preporuke
- 10 Razgovor: Andy Bilson, profesor socijalnog rada, stručnjak za deinstitucionalizaciju u dječjoj skrbi
- 12 Razgovor: Natia Partskhaladze, predsjednica gruzijske Udruge socijalnih radnika
- 15 Razgovor: Tony Gardner, savjetnik za usluge u području zaštite psihičkog zdravlja

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

ZAVRŠETAK PROJEKTA OBILJEŽILE REGIONALNE KONFERENCIJE O DEINSTITUCIONALIZACIJI

Rujan i listopad 2014. godine ujedno su i dva posljednja mjeseca provođenja projekta „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga“. Obilježile su ih aktivnosti vezane uz održavanje niza odlično posjećenih regionalnih konferencija o deinstitucionalizaciji te završno događanje, s kojeg donosimo zaključke o provođenju projekta, preporuke za daljnje aktivnosti, uz popis rezultata.

REGIONALNE KONFERENCIJA O DEINSTITUCIONALIZACIJI

U rujnu je održan niz dvodnevni konferencija o deinstitucionalizaciji, koje su sudionicima ponudile brojne korisne prezentacije, panele i radionice. Regionalne konferencije su se održale prema sljedećem rasporedu:

- 15. i 16. rujna 2014. održana je prva konferencija u Zagrebu.
- 18. i 19. rujna 2014. održana je druga konferencija u Zagrebu.
- 22. i 23. rujna 2014. konferencija je održana u Osijeku.
- 26. i 27. rujna 2014. posljednja konferencija održana u Petričanama kod Zadra.

Sve četiri konferencije imale su ukupno 337 sudionika, predstavnika županija i gradova, domova socijalne skrbi, centara za socijalni rad, Ministarstva socijalne politike i mladih, organizacija civilnog društva te članova projektnog tima.

Konferencije su se bavile nekim od ključnih pitanja i izazova koji su se nametnuli tijekom provođenja projekta, poput važnosti dobrog sustava sprečavanja ulaska u instituciju (gatekeeping) te izazova koju donosi preraspodjela zaposlenika s institucionalnih usluga na usluge temeljene na zajednici.

Konferencije su ponudile prigodu za distribuciju materijala koji su nastali u sklopu provedbe komponenti 1 i 2 projekta te su poslužile kao platforma za isticanje i informiranje dionika o primjerima dobre prakse. Od neprocjenjive važnosti bilo je sudjelovanje međunarodnih predavača iz Velike Britanije i Gruzije (kolega s iskustvom deinstitucionalizacije) čija su predavanja poslužila kao novi doprinos promjeni načina razmišljanja struke, jer su opisivali

vlastita iskustva u uklanjanju prepreka sličnih onima na kakve danas nailaze institucije u Hrvatskoj. Direktori četiri doma socijalne skrbi koji su pripremili ogledne planovetransformacije te su planove predstavili kolegama. Prezentacije su ostavile snažan dojam kao dokaz što se sve može postići uz dovoljnu dozu odlučnosti, vodstva i učinkovitog umrežavanja. Valja istaknuti važnost činjenice što su sudionicima o tim mogućnostima govorile njihove kolege, koje su svoje rezultate postigle u istom sustavu i na području Republike Hrvatske. Mnogi domovi socijalne skrbi koji još nisu počeli proces transformacije izrazili su zahvalnost kolegama na sjajnim oglednim primjerima i entuzijazmu s kojim su ih predstavili.

Regionalne konferencije su također bile i prilika da se široj skupini dionika predstavi nacionalni Operativni plan transformacije i deinstitucionalizacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016. te da se na razini provedbe politike objedine iskustva stečena ovim projektom. Aktivno sudjelovanje predstavnika MSPM-a i informacije koje su podijelili sa sudionicima konferencije pokazali su kako ministarstvo ostaje predano u provedbi najavljenih promjena. Strateški okvir koji su predstavili odlična je platforma za uspješan nastavak deinstitucionalizacije.

Reakcije sudionika konferencije bile su iznimno pozitivne: izrazito veliki odaziv za sudjelovanje, sveobuhvatnost i kvaliteta diskusija i debata, kvaliteta prezentacija koji su ocijenjene vrlo pozitivno od strane sudionika, kao i vidljiva promjena stavova otkako se projekt počeo provoditi znatno su premašili očekivanja kako projektnog tima tako i predstavnika MSPM-a.

Oxford Policy Management

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

ZAVRŠNI REZULTATI PROJEKTA

Očekivani rezultati	Ostvareni rezultati
<p>Procjena trenutačne situacije vezane uz reformu sustava socijalne skrbi i procesa deinstitucionalizacije s naglaskom na socijalno planiranje svake od 21 hrvatske županije.</p> <p>Radionice s dionicima iz svake od 21 županije.</p> <p>Jednodnevni konzultativni sastanci s predstavnicima projektnog partnera na kojem su izloženi i raspravljani glavni zaključci nacrtala izvješća o procjeni.</p> <p>Izvješće o procjeni trenutačne situacije vezane uz reformu sustava socijalne skrbi i proces deinstitucionalizacije u Hrvatskoj, s naglaskom na socijalno planiranje, na hrvatskom i engleskom jeziku.</p> <p>Kratko izvješće o analizi županijske socijalne politike za 10 županija koje još nisu izradile Planove socijalnih usluga.</p>	<p>Četiri radionice na temu zajedničkog planiranja županijskih socijalnih usluga (uz sudjelovanje 173 stručnjaka) i 10 individualnih radionica na temu planiranja županijskih socijalnih usluga (166 stručnjaka).</p> <p>MSPM je odobrio Izvješće o procjeni planiranja socijalnih usluga dana 26. lipnja 2013. godine, a jednodnevni konzultativni sastanak s MSPM-om održan je 11. lipnja 2013. godine. Izvješće je poslano elektroničkim putem svim županijama i Gradu Zagrebu te je postavljeno na web stranicu MSPM-a dana 30. rujna 2014. godine.</p> <p>Poduzeta je sveobuhvatna analiza te je razvijena Baza podataka županijskog socijalnog planiranja.</p> <p>Županije i MSPM odobrili su svih 10 izvješća o analizi socijalne politike (prva izvješća odobrena su u prosincu 2013. godine (Istarska, Krapinsko-zagorska i Dubrovačko-neretvanska županija), a posljednja u listopadu 2014. godine (Osječko-baranjska i Brodsko-posavska županija).</p>
<p>Osnovane županijske radne skupine za socijalno planiranje u 10 županija koje još nisu izradile Planove socijalnih usluga, s najmanje 30 članova u svakoj.</p>	<p>Iako nisu sve županijske radne skupine za socijalno planiranje imale 30 članova, sve su uključivale predstavnike glavnih dionika uključenih u razvoj i provedbu socijalnih usluga na županijskoj razini. Ostvareno je sudjelovanje ukupno 335 sudionika uključenih u županijske radne skupine za socijalno planiranje i glavne radne skupine u 10 županija.</p>
<p>Osnovano 10 Glavnih radnih skupina (najmanje 15 članova u svakoj) odgovornih za aktivno sudjelovanje u izradi Akcijskih planova socijalnih usluga za 2014. i 2015. godinu te županijskih Planova socijalnih usluga za razdoblje od 2014.-2016. godine te za praćenje i vrednovanje provedbe Planova socijalnih usluga, s najmanje 15 članova u svakoj.</p>	
<p>10 dvodnevni radionica na temu procjene socijalnog planiranja, analize županijske socijalne politike i planiranja budućih aktivnosti te izradi Akcijskih planova socijalnih usluga za 2014. godinu u osam županija.</p>	<p>Ukupno 285 stručnjaka sudjelovalo na radionicama.</p> <p>Prva radionica se održala 27.-28. svibnja 2013. godine u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (Bjelovar), a posljednja 19. studenog te 3. prosinca 2013. godine u Brodsko-posavskoj županiji (Slavonski Brod). Nakon održanih radionica pripremljeno je izvješće o 10 dvodnevni radionica, koje je odobreno od strane MSPM.</p>
<p>10 konzultativnih sastanaka na kojima će se izlagati i raspravljati o Akcijskim planovima socijalnih usluga za 2014. godinu, te daljnjih 10 konzultativnih sastanaka na kojima će se izlagati i raspravljati o Akcijskim planovima socijalnih usluga za 2015. godinu i Planovima socijalnih usluga za razdoblje od 2014.-2016. godine, s predstavnicima projektnog partnera i 10 Glavnih županijskih radnih skupina.</p>	<p>Održano 8 jednodnevni konzultativni sastanaka na temu Akcijskih planova za 2014. s članovima županijskih radnih skupina za socijalno planiranje i glavnih radnih skupina. Prvi konzultativni sastanak održan je 3. rujna 2013. godine u Primorsko-goranskoj županiji (Rijeka), a posljednji 16. rujna 2013. godine u Istarskoj županiji (Pula). Ukupno 121 stručnjak sudjelovao je na konzultativnim sastancima.</p>

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

ZAVRŠNI REZULTATI PROJEKTA

Očekivani rezultati	Ostvareni rezultati
Konačna verzija Akcijskih planova socijalnih usluga za 2014. i 2015. godinu te Planova socijalnih usluga za razdoblje od 2014.-2016. godine za 10 županija, na hrvatskom jeziku, koji će biti predstavljeni dionicima i široj javnosti u županijama.	Razvijeni sljedeći dokumenti: 8 Akcijskih planova za 2014. godinu – usvojeni od županijskih skupština; 10 Socijalnih planova (2014.-2016. godinu); 8 Akcijskih planova za 2015. godinu – pripojeni u obliku Dodatka Socijalnim planovima 2014.-2016.
11 jednodnevnih radnih sastanaka za najmanje 165 sudionika (najmanje 15 sudionika na svakom radnom sastanku) u 11 županija, uključujući i grad Zagreb, koje su izradile Planove socijalnih usluga	Održano 9 radionica. Prva održana u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Split) 1. srpnja 2014. godine, a posljednja 12. rujna 2014. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji (Sisak). Ukupno 130 osoba sudjelovalo na radionicama (prosječno 15 sudionika po radionici).
9 dana edukacije na temu praćenja i vrednovanja za najmanje 75 stručnjaka (3 modula, svaki u trajanju od tri dana).	Prvi modul započeo je 11.-13. ožujka 2014. godine, a treći je završio 26.-27. lipnja 2014. godine. Sudjelovalo je ukupno 67 osoba. Razvijen je sistem za praćenje Akcijskih planova te Obrazac za izradu troškova- za svaku županiju.
Najmanje 10 brojeva elektroničkog biltena na hrvatskom jeziku koji će obrađivati teme vezane uz socijalno planiranje i promicanje alternativnih oblika skrbi u zajednici slat će se relevantnim dionicima jednom mjesečno.	Izdano 10 e-biltena koji su distribuirani elektroničkim putem na više od 1000 adresa.
Procjena trenutačnog stanja vezanog uz transformaciju domova socijalne skrbi.	Procjena je uključila: uredsko istraživanje, 13 radionica na temu procjene koje su uključivale predstavnike MSPM-a, DSS-ova, CZSS-ova, županija, OCD-e te ostale relevantne dionike. Provedeni su terenski posjeti 21-om DSS-u. Upitnik o procesu transformacije poslan na adrese 87 DSS-ova. Postotak odgovora: 59%. MSPM odobrilo je više o procjeni i Sažetak istog dana 10. siječnja 2014. godine.
Izrađen program edukacije za module na temu procesa transformacije ustanova.	Razvijeni nacrti Dnevnih redova edukacije za sve 4 skupine domova te usuglašeni s MSPM-om. Odobrenje istih 10. rujna 2013. godine.
Priručnik za transformaciju ustanova izrađen, preveden na hrvatski jezik i tiskan u 160 primjeraka.	Priručnik - Dodatak zajedničkim europskim smjernicama za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici poslan MSPM-u te se usuglašava s MSPM-om.
Odabrani polaznici edukacije na temu procesa transformacije ustanova.	U rujnu 2013. godine završen konačan odabir 26 prioritarnih DSS-ova. Za svaki dom je uspostavljen Transformacijski tim kojeg su činili sudionici edukacije (ravnatelj DSS-a, 3 člana stručnog tima, šef računovodstva, predstavnici županije, grada i općine, ravnatelj CZSS-a i predstavnici udruga)
Organiziran osmodnevnog programa edukacije (3 modula, svaki u trajanju od 2/3 dana) za 7 skupina polaznika, tj. za ukupno 210 stručnjaka iz prioritarnih 26 domova socijalne skrbi	Osnovano 6 radnih skupina: 2- za djecu i odrasle s tjelesnim, osjetilnim i intelektualnim oštećenjima, 2- za psihički bolesne odrasle osobe, 1- za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i 1- za djecu i mlade s problemima u ponašanju. Prvi modul održan je 1.-3. listopada 2013. godine, a posljednji, Modul 3, održan je 10.-11. travnja 2014. godine. Ukupno: 204 sudionika.

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

ZAVRŠNI REZULTATI PROJEKTA

Očekivani rezultati	Ostvareni rezultati
Četiri ogledna individualna plana transformacije izrađena i otisnuta u najmanje 30 primjeraka na hrvatskom jeziku.	U listopada 2014. godine MSPM je odobrilo transformacijske planove oglednih ustanova. Planove su na četiri dvodnevne konferencije u rujnu 2014. predstavili ravnatelji oglednih ustanova.
100 dana naknadnog praćenja za 26 prioriternih domova socijalne skrbi u cilju podrške pri procesu transformacije svake pojedine ustanove	128 dana dodatne podrške prioriternim domovima kako bi im se pomoglo u izradi Strateških i Transformacijskih planova. Podrška je pružena u obliku terenskih posjeta, e-mail/telefonskih razgovora, razmjene informacija i materijala. Izrađen je 21 detaljni Strateški plan i 1 u obliku PowerPoint prezentacije. Strateške planove MSPM je odobrio u listopadu 2014. godine.
Izrađena 4 izvješća o procesu transformacije ustanova za 26 prioriternih domova socijalne skrbi (30 primjeraka)	U listopadu su odobrena, a potom i otisnuta Izvješća o edukaciji u cilju podrške provedbi procesa transformacije ustanova.
4 dvodnevne regionalne konferencije na temu deinstitucionalizacije, u različitim regijama Hrvatske, za ukupno minimalno 240 sudionika	Svi događaji su bili iznimno dobro posjećeni. Na konferencijama je sudjelovalo ukupno 337 sudionika, uključujući: 10 članova projektnog tima, 17 predstavnika MSPM-a, 10 predstavnika oglednih domova i 228 ostalih dionika. Četiri dvodnevne regionalne konferencije održane su: 15.-16. rujna 2014. – Zagreb; 18.-19. rujna 2014. – Zagreb; 22.-23. rujna 2014. – Osijek; i 25.-26. rujna 2014. – Petričane.

Zaključci o provedbi projekta

- Iako se tijekom provedbe projekta pojavio veći broj problema i potreba za izmjenom projektnih aktivnosti, na temelju zaključaka analize aktivnosti provedene tijekom početnog razdoblja projekta, problemi su rješavani brzo, zahvaljujući uspješnoj radnoj suradnji između projektnog partnera i ugovornog tijela.
- Znatno broj dionika bio je aktivno uključen u provedbu projekta. Projektni tim je jako zahvalan svima koji su aktivno sudjelovali u projektnim aktivnostima. Tijekom projekta komuniciralo se otvoreno i s pozicije aktivnih sudionika.
- Četiri dvodnevne regionalne konferencije održane u rujnu 2014. godine dodatno su potvrdile značajnu podršku projektu od strane MSPM-a, koja se ogledala u zamjetnoj prisutnosti predstavnika ministarstva i njihovom aktivnom sudjelovanju na konferencijama, što je sve pokazatelj političke, zakonske i strateške predanosti provedbi najavljenih promjena. Očito je kako mnogi djelatnici MSPM-a predano podržavaju i potiču provedbu procesa deinstitucionalizacije.
- U projektu je bilo kašnjenja s nekim izlaznim rezultatima, primjerice prvotno je bilo planirano da se Izvješća o procjeni za obje komponente dostave do ožujka 2013. godine, no s obzirom na obim posla, izvješća su bila dovršena kasnije, u svibnju 2013. godine za Komponentu 2 te u srpnju 2013. godine za Komponentu 1. Ostvareni su svi izlazni rezultati projekta.
- Tijekom provedbe projekta, u dogovoru s MSPM-om i ugovornim tijelom načinjen je cijeli niz promjena u odnosu na očekivane rezultate, kako slijedi:

Oxford Policy Management

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Očekivani rezultati	Ostvareni rezultati
Provedena kratka analiza u svih 6 županija bez izrađenih socijalnih planova.	Kratka izvješća o analizi županijske socijalne politike za 10 županija bez izrađenih Socijalnih planova.
Oformljeno 6 radnih skupina za planiranje socijalnih usluga s najmanje 30 članova u svakoj od njih.	Radne skupine za planiranje socijalnih usluga na županijskoj razini (s najmanje 30 članova u svakoj od njih) uspostavljene u 10 županija bez izrađenih Planova socijalnih usluga.
Održano 6 dvodnevni radionica s radnim skupinama za planiranje socijalnih usluga.	Održano 10 dvodnevni radionica za procjenu planiranja socijalnih usluga i analizu politike s radnim skupinama planiranje socijalnih usluga na županijskoj razini.
Oformljeno 6 glavnih radnih skupina odgovornih za aktivno uključanje u pripremu socijalnih planova te praćenje i vrednovanje provedbe socijalnih planova s najmanje 15 članova u svakoj od njih.	Oformljeno 10 glavnih radnih skupina na županijskoj razini (s najmanje 15 članova u svakoj od njih) odgovornih za aktivno uključanje u pripremu Akcijskih planova socijalnih usluga za 2014. i 2015. godinu i županijskih Socijalnih planova (2014.-2016.) te za praćenje, vrednovanje i izvještavanje o provedbi.
Održano 6 savjetodavnih sastanaka s ciljem predstavljanja nacrtu socijalnih planova s predstavnicima 6 glavnih radnih skupina i projektnim partnerom.	Održano 10 savjetodavnih sastanaka s ciljem predstavljanja i rasprave o Akcijskom planu socijalnih usluga za 2014. godinu i daljnjih 10 savjetodavnih sastanaka s ciljem predstavljanja i rasprave o Akcijskom planu socijalnih usluga za 2015. godinu i Socijalnim planovima (2014.-2016.) s predstavnicima 10 županijskih glavnih radnih skupina i projektnim partnerom.
Pripremljena, poslana i predstavljena dionicima i široj javnosti u županijama konačna verzija Socijalnih planova (na hrvatskom jeziku) za 6 županija.	Pripremljene, poslana i predstavljene dionicima i široj javnosti u županijama konačne verzije Akcijskih planova socijalnih usluga za 2014. i 2015. godinu i Socijalnih planova (od 2014.-2016. godine) za 10 županija (na hrvatskom jeziku).
Održano 15 jednodnevni radni sastanaka za najmanje 225 sudionika (najmanje 15 sudionika po svakom radnom sastanku) u županijama koje imaju izrađene Socijalne planove.	Održano 11 jednodnevni radni sastanaka za najmanje 165 sudionika (najmanje 15 sudionika po svakom radnom sastanku) u 11 županija (uključujući Grad Zagreb) koje imaju izrađene Socijalne planove.
Organiziran 9-dnevni trening (3 modula u trajanju od 3 dana svaki) za 6 skupina od najmanje 160 stručnjaka iz 80 domova socijalne skrbi.	8-dnevni program treninga (3 modula u trajanju od 2, odnosno 3 dana) za 6 skupina (210 stručnjaka iz prioritetne skupine od 26 domova socijalne skrbi).
Izrađene i tiskane tri studije slučaja o planovima transformacije ustanova u najmanje 100 primjeraka na hrvatskom jeziku.	Izrađene, tiskane i distribuirane elektronskim putem četiri studije slučaja o planovima transformacije ustanova u najmanje 30 primjeraka na hrvatskom jeziku.
Provedeno 100 dana aktivnosti naknadnog praćenja za podršku procesu individualne transformacije ustanova.	Provedeno 100 dana aktivnosti naknadnog praćenja za podršku procesu individualne transformacije ustanova (za 26 prioritetnih domova socijalne skrbi).
Izrađena i tiskana u najmanje 100 primjeraka 3 izvješća na hrvatskom jeziku o aktivnostima naknadnog praćenja procesa transformacije ustanova.	Četiri izvješća o podršci procesu transformacije ustanova za 26 prioritetnih domova socijalne skrbi (30 primjeraka i elektronska distribucija).
Organizirana studijska posjeta državi-članici EU-a za najmanje 20 osoba s posjetom najmanje 8 ustanova tijekom trajanja studijske posjete.	Održane 4 dvodnevne regionalne konferencije o deinstitucionalizaciji u različitim hrvatskim regijama s najmanje 240 sudionika ukupno.

Ove promjene odraz su potrebe izrade Socijalnih planova u deset, a ne šest županija, kako je navedeno u Opisu projektnog zadatka, potrebe za pružanjem intenzivnije podrške Komponente 2 za manju skupinu DSS-ova (26, a ne 92) te dogovorene izmjene projektne aktivnosti studijske posjete s 4 dvodnevne regionalne konferencije.

Dostavljeni su svi izlazni rezultati projekta i izvršene su sve obveze prema donatoru, projektnom partneru, ugovornom tijelu i ostalim dionicima.

Oxford Policy Management

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Zaključci vezani uz komponente

- Predstavnicima MSPM-a, DSS-ova, županija i ostalih dionika zaslužuju pohvale za kontinuiranu podršku koju su pružili projektu. Oni su i aktivno sudjelovali u projekt-nim aktivnostima. Valja istaknuti dva područja napretka izravno vezana uz spomenutu podršku:
 - učinkovitije funkcioniranje županijskih savjeta za socijalnu skrb i procesa planiranja socijalnih usluga na lokalnoj razini. To se očituje u usvajanju Akcijskih planova socijalnih usluga (2014. godina) od strane županijskih skupština te proces usvajanja Socijalnih planova (za razdoblje od 2014.- 2016. godine) čija provedba je u tijeku i Akcijskih planova socijalnih usluga (2015. godina). Svi domovi socijalne skrbi i centri za socijalnu skrb sudjelovali su u županijskim radnim skupinama za planiranje socijalnih usluga, što je omogućilo učinkovite poveznice između transformacijskih planova domova socijalne skrbi i županijskih socijalnih planova
 - veća uključenost i predanost uprave i djelatnika domova socijalne skrbi te lokalnih dionika i službenika MSPM-a provedbi procesa transformacije i deinstitucionalizacije.
- Hrvatska ima dobro razvijen zakonodavni okvir, strategije i planove za podršku suvremenom i uključivom sustavu socijalne skrbi. Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj (za razdoblje od 2014.-2016. godine) i trenutni zakonodavni okvir izvršna su platforma za daljnji uspjeh provedbe deinstitucionalizacije i modernizaciju socijalnih usluga. Država ima dugu povijest socijalnog rada i skrbi u zajednici, kao i stručne kapacitete i vanjsku podršku potrebnu za reformu sustava skrbi za djecu i deinstitucionalizaciju. Rasprave o potrebi deinstitucionalizacije u Hrvatskoj započele su prije skoro deset godina. Mnogi pružatelji usluga bili su začetnici u uspostavljanju kontinuiteta usluga potrebnih djeci i obiteljima u zajednici. Predstavnicima MSPM-a prepoznaju, uvažavaju i dobro razumiju važnost ljudskih i građanskih prava, individualnog izbora, socijalne inkluzije te potrebe za osobno usmjerenim planiranjem u pružanju socijalnih i zdravstvenih usluga (npr. individualni planovi skrbi) kao te pravo i mogućnosti osoba za preuzimanje odgovornosti za vlastiti život. MSPM je također svjestan činjenice da stručni djelatnici u socijalnoj skrbi trebaju prepoznati potrebu za novim pristupima utemeljenim na horizontalnoj i vertikalnoj suradnji s ostalim sektorima, posebno sa zdravstvenim sektorom te objedinjavanjem svih ključnih procesa, uključujući procjenu. Postoji jasan stav da je potrebna promjena načina razmišljanja, što predstavlja kontinuirani izazov, a posebno ona promjena koja će značajno pridonijeti postizanju kvalitetnih rezultata i poticanju kulture profesionalne kreativnosti.
- Postoje primjeri kod kojih se izazovi deinstitucionalizacije ne odnose prvenstveno na neprikladnost objekata koje koriste pružatelji usluga i načina rada, nego na spremnost, odlučnost i sposobnost za suočavanje s brojnim izazovima koje donosi promjena, kao i promjenu trenutno prisutnog načina razmišljanja i kulture, te na kretanje naprijed bez obzira na mnoge prepreke, barijere i izazove koje traži reforma socijalnih usluga. Dom za psihički bolesne odrasle osobe Osijek, Centar za rehabilitaciju Ozalj, Dom za djecu i mlade punoljetne osobe "Izvor", Selce i Dječji dom "Svitanje" u Koprivnici, svojim primjerima ukazuju na višestruke izazove s kojima su bili suočeni, ali u svojim iskustvima unaprjeđenja rada nisu jedini u Hrvatskoj, kao što se jasno moglo vidjeti na četiri

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

dvodnevne konferencije održane u rujnu 2014. godine. Pristup "mi to možemo" koji krase ove domove primjer je drugim institucijama, posebice ako ga protumače kao obavezu prema svojim korisnicima da u ime države i sukladno načelima socijalne skrbi kao i modernom pristupu korisnicima isprave pogreške koje su prema njima činjene u prošlosti. A ispraviti će ih ne tako da poboljšaju uvjete u svojim ustanovama, već time što će ljudima pomoći da u cijelosti povrate građanski status, tako što će slušati njihove želje i potrebe te raditi sve što je u njihovoj moći kako bi pomogli u njihovom ostvarenju. Ovi domovi su pokazali upornost, kreativnost i empatiju, jer su shvatili kako je pogrešno ljudima zanijekati pravo na normalan život u zajednici s ostalim građanima, bez obzira na njihove probleme. Njihova postignuća u ostvarivanju ovih ciljeva su izuzetno dojmljiva, na korist velikog broja ljudi koji žive punim životom u zajednici. Još mnogo drugih domova socijalne skrbi slijedit će njihov primjer jer djelatnici ovih ustanova postaju sve odlučniji u iznalaženju rješenja i pružanju podrške u zajednici za svoje korisnike svih dobnih skupina. Proces deinstitucionalizacije u koji su se uključili je promijenio stavove

kod djelatnika te im povećao samopouzdanje i unaprijedio vještine, što je ključno za uspjeh procesa.

- Važno je da na daljnjem putu provedbe deinstitucionalizacije MSPM prihvati svoju dvostruku ulogu: ulogu pružanja podrške djelatnicima na terenu s ciljem potpune provedbe procesa te ulogu analize informacija o tome koji pristupi djeluju, a koji se nisu pokazali uspješnim.
- U nekim domovima socijalne skrbi čini se kako izazovi deinstitucionalizacije djelatnicima ulijevaju pretjeran osjećaj straha od promjene. Čak i u slučajevima kada se slažu sa smjerom u kojem ide politika, ostavljaju dojam preplašenosti izazovima i mnogim praktičnim preprekama koje im stoje na putu. Neki su ostali zarobljenici zastarjelog mentalnog sklopa kako je deinstitucionalizacija zbog brojnosti izazova i financijskih ograničenja neostvariv cilj. Za mnoge od ovih domova socijalne skrbi, osobito one koji se nalaze u ruralnim područjima, najveći problemi potječu od prirode njihove ruralne lokacije, odnosno nedostatka dostupnog smještaja i mogućnosti za rad na lokalnoj razini.

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Preporuke za nastavak aktivnosti nakon projekta

Planiranje socijalnih usluga i proširenje baze podataka podrška su boljem pružanju usluga.

- MSPM treba nastaviti održavati sastanke i strukturirani dijalog sa predstavnicima županija i lokalnim dionicima o procesu planiranja socijalnih usluga te njihovoj kontinuiranoj podršci dionicima u procesu deinstitucionalizacije. Važno je da sve uključene strane nastave pružati podršku (razmjenom informacija i dobre prakse, umrežavanjem i edukacijom) učinkovitom djelovanju centara za socijalnu skrb. Naglasak podrške MSPM-a trebao bi biti na podršci i omogućavanju sudjelovanja domova socijalne skrbi i centara za socijalnu skrb u važnim županijskim tijelima, kako bi se bitna pitanja deinstitucionalizacije i razvoja usluga u zajednici uvrstila kao prioriteta u županijske socijalne i akcijske planove. Lokalni dionici jasno su potvrdili entuzijazam i predanost provedbi navedenog procesa na četiri dvodnevne regionalne konferencije održane u rujnu 2014. godine.
- Županijske skupštine su izradile i usvojile osam akcijskih planova socijalnih usluga (2014.). U vrijeme pisanja ovog članka bilo je pripremljeno deset socijalnih planova (za razdoblje od 2014.-2016. godine) i devet akcijskih planova socijalnih usluga (2015.), a projektni tim je s radnim skupinama za planiranje socijalnih usluga i glavnim županijskim radnim skupinama održao cijeli niz rasprava kako bi se prijedlozi planova mogli dovršiti. Tablica s detaljno opisanim statusom svakog od ovih dokumenata, na kraju projekta dostavljena je MSPM-u. U ovoj podmakloj fazi bilo bi važno da županije, uz podršku Ministarstva socijalne politike i mladih, odrade proces do kraja i osiguraju usvajanje dokumenata od strane županijskih skupština. Projektni tim nastaviti će s praćenjem procesa usvajanja po završetku projekta te osigurati da se, nakon što deset županija usvoji planove, konačne verzije socijalnih planova (za razdoblje od 2014./2015. godine), akcijskih planova socijalnih usluga (2015.) i odluka županijskih skupština prosljede MSPM-u te objave na web stranicama ministarstva.
- U mnogim domovima socijalne skrbi prepoznata je važnost razvoja lokalnih partnerstava u procesu deinstitucionalizacije i razvoja zajednice. Potrebno je da svi razvojni planovi budu kreativni u stvaranju partnerstava čiji je cilj pomagati jačem uključanju lokalne zajednice u gore navedene procese, kao i većoj integraciji i socijalnoj uključenosti.
- Nema dovoljno pokazatelja o sustavnoj provedbi analize razloga za ulazak u sustav skrbi na lokalnim razinama ili potreba obitelji i pojedinaca. Na primjer, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi prikupili su podatke o broju djece u institucionalnoj skrbi, ali nemaju dovoljno informacija o podršci koja bi obiteljima mogla biti potrebna kako bi se spriječio ulazak djece u sustav. Proces planiranja iziskuje kontinuirane i jasne procjene potreba obitelji i djece u riziku u nekoj zajednici. Tek kada ove informacije budu dostupne, mogu se planirati ciljane usluge koje će rješavati potrebe obitelji i pojedinaca. Zbog naglaska na reformi institucija, mnoge alternativne usluge u ponudi temelje se na potrebama djelatnika i zahtjevima za kapitalnim resursima, umjesto da se temelje na potrebama obitelji i pojedinaca. U mnogim državama se pokazalo kako je obiteljima često potrebna tek jednostavna ili jednokratna, praktična podrška, poput pomoći u podnošenju zahtjeva za socijalnom pomoći ili pomoći kod prijave za posao ili u traženju adekvatnog smještaja.

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

KAD LJUDI PROMIJENE NAČIN RAZMIŠLJANJA, MIJENJA SE I SUSTAV

Razgovor: Andy Bilson, profesor socijalnog rada i konzultant

Andy Bilson, profesor socijalnog rada pri University of Central Lancashire bio je angažiran tijekom provedbe edukacije za domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domove za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju. Osamdesetih godina sudjelovao je u velikoj reformi sustava socijalne skrbi za djecu u Velikoj Britaniji, a posljednjih desetak godina intenzivno radi kao savjetnik na raznim projektima vezanim uz proces transformacije u tranzicijskim zemljama. U rujnu je sudjelovao na regionalnim konferencijama projekta, što nam je bila prilika za razgovor o trenutnom stanju procesa deinstitucionalizacije sustava i transformacije domova za djecu u Hrvatskoj.

U travnju 2014. godine ste sudjelovali u edukativnim radionicama u sklopu Komponente 2, ima li pomaka u proteklih pola godine, jeste li više ili manje optimistični oko uspjeha deinstitucionalizacije u Hrvatskoj?

Rekao bih kako na to gledam s više optimizma, vidjeli smo već kako su neke od ranije predloženih sugestija uvažene, domovi pokušavaju više raditi s obiteljima, prikupljati podatke i otkrivati potrebe, a ne nuditi ljudima određenu uslugu zato što takvu uslugu imaju, bila njima potrebna ili ne. Očito je da su promjene već primijenjene, no Vladi Republike Hrvatske čeka još dosta posla. Kriteriji važni za uspješnu provedbu transformacije su ispravno postavljeni, svi elementi i aspekti su uzeti u obzir, postoji prilika za uspjeh transformacije sustava. Ovo što sad čujemo o novim zakonima smatramo vrlo pozitivnim. Istovremeno, valja upozoriti kako Vlada RH mora donijeti i neke teške odluke te povući više pozitivnih poteza. Nisam siguran kako će zahtjev da se domovi sami transformiraju polučiti željeni rezultat.

Zašto?

Domovi socijalne skrbi nisu u poziciji kontrolirati sustav, koji se i sam mora reformirati, u smjeru podrške obiteljima. Ako se to ne postavi kako treba, institucije

je neće moći same sebe reorganizirati. Od ključne važnosti je da institucije koje nude socijalne usluge u zajednicama ponude usluge koje su alternativne u usporedbi s uslugama institucijama.

Postoji li već odgovarajući okvir za to?

Okvir postoji utoliko što postoji uređeni sustav pružanja usluga socijalnog rada, postoji struktura koja to može ostvariti, ali nisam siguran da u ovom trenutku predstavnici sustava socijalne skrbi smatraju kako je to posao u njihovoj nadležnosti, dakle predstoji dosta rada na promjeni načina razmišljanja. U fokusu trebaju biti usluge usmjerene na obitelj, koordinirane tako da stvarno dolaze do korisnika, odnosno djece i najrizičnijih obitelji. Ako nema koordinacije, u jednom dijelu sustava pružat ćete odgovarajuće usluge obitelji, dok će uslijed neodgovarajućeg pristupa dijela predstavnika sustava djeca svejedno biti upućivana u domove socijalne skrbi. Dakle nije dovoljno samo uspostaviti pružanje novih usluga, morate koordinirati njihovu primjenu i biti spremni zatvoriti domove.

Isto tako, važno je upravljati procesom upućivanja u domove socijalne skrbi, što domovi sami ne mogu. Primaju djecu iz cijele Hrvatske, a domovi nisu ti koji sami mogu uspostaviti usluge kojima će spriječiti da im ne stižu djeca iz

drugih regija države. Najvažnije pitanje je tko donosi odluku da se dijete smjesti u dom. Socijalni radnici su ključni, kad oni promijene način razmišljanja, cijeli sustav će početi djelovati poticajno za proces transformacije. Čuli smo za slučaj suda koji je odredio smještaj djeteta u dom, iako su bile ponudene i udomiteljska obitelj i druge alternativne usluge. Sud je time donio odluku koja je protivna spoznajama usvojenim tijekom 50 godina napretka u socijalnoj skrbi o djeci, zato to treba ugraditi u zakonski okvir.

Gdje vidite najveći izazov procesu?

Najvažnije je promijeniti način razmišljanja ljudi i stavove. Ako se to dogodi, sve drugo će slijediti. Možda će se trebati za to izboriti, možda voditi kampanja... U Britaniji je sve počelo od male skupine u kojoj sam bio i ja, željeli smo učiniti nešto s problemom smještaja maloljetnih prijestupnika u domove socijalne skrbi. Osnovali smo organizaciju civilnog društva, vodili kampanju, educirali ljude, nismo imali sredstava i nije nas bilo mnogo. Promjenu nije donijela izmijenjena socijalna politika, već je krenula od socijalnih radnika koji su promijenili način razmišljanja. Socijalni radnici su prestali vjerovati da će institucijski smještaj pružati bolju skrb za djecu od obitelji. U razdoblju između 1982. i 1989.

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

smanjili smo broj djece s poremećajima u ponašanju u domovima s 14.000 na 700, dok je u istom razdoblju broj mladih muškaraca koji su svake godina završavali u zatvoru smanjen sa sedam tisuća godišnje, na tisuću.

Gdje je proces nalazio na otpor?

Kad se stvar pokrenula nije bilo nekog posebnog otpora, jer smo mi bili u pravu. Morali smo politički lobirati kao i svatko drugi, osobno sam lobirao kod lokalnih vijećnika da se zatvore institucije, da se navedena načela primijene tijekom donošenja političkih odluka. Postavljalo se pitanje radnih mjesta, ali s druge strane, skrb temeljena na zajednici stvara dosta radnih mjesta. Možda ona neće biti za iste ljude i baš tamo gdje su bila prije, ali to ne podrazumijeva ukupan pad broja radnih mjesta, nego rast. U Britaniji nije bilo otpuštanja, ali ljudi možda nisu ostali raditi u dječjoj skrbi, dakle radno mjesto im je bilo zajamčeno, ali su na kraju možda radili nešto drugo, jer ih se nije sve moglo zaposliti tamo gdje se zatvorila institucija, ako je ona pokrivala šire područje. Istovremeno smo mogli poboljšati druge usluge, recimo, radio sam u škotskom Fifeu, gdje smo u pet godina smanjili broj djece u ustanovama socijalne skrbi na petinu, otprilike s 250 na 50, ali smo istovremeno, zahvaljujući tome mogli jako poboljšati usluge koje se pružaju starijima u lokalnoj zajednici. Zbog toga su nam naposljetku udvostručili proračun, jer su ono što smo radili prepoznali kao napredak. Ovaj proces vam može omogućiti da pridobijete lokalnu zajednicu na svoju stranu, povećate svoj utjecaj, a neće vas primarno ili jedino staviti u poziciju da se stalno morate boriti protiv otpora.

Zbog čega je došlo do promjene u načinu razmišljanja?

Bilo nas je nekolicina koji smo vodili kampanju, a koristili smo rezultate istraživanja koje su s vremenom ljudi

počeli slušati, iako su ti rezultati već tada bili dostupni dobrih 20 godina. Trebalo je ipak dosta vremena kako bi rezultati istraživanja koja govore o štetnim učincima institucionalizacije počeli doista utjecati na ljude. Naprosto je došao pravi trenutak, ne znam, valjda se u jednom trenutku u sustavu socijalne skrbi našao dovoljan broj bivših hipija (smijeh) i počeo istovremeno dovoditi u pitanje ustaljenu praksu. Država je znatno uštedjela, a obitelji dobile bolju uslugu, jer nismo više trošili vrijeme na pisanje sudskih izvješća kako bismo djecu poslali u dom, pa potom kako bismo ih smjestili u zatvor, pa onda sve ono što se radi kad ta djeca pobjegnu iz popravnog doma i ukradu auto, jer su „zahvaljujući“ boravku u instituciji/ama postali vještiji kriminalci - umjesto svega toga imali smo više vremena da u ranoj fazi radimo s obiteljima. Zbog toga je znatno pala stopa kriminaliteta.

Spomenuli ste desetljeća istraživanja o štetnosti smještanja djece u domove, zašto je važno da djeca kad je god moguće ostanu u obitelji?

Mi smo genetički programirani da kao djeca reagiramo na odrasle osobe koje nas vole. Kod razvoja mozga najmanje djece ne dolazi do očekivanih procesa, stvaranja živčanih veza bez interakcije s najbližim osobama - ako nema odrasle osobu koju djeca prepoznaju. A institucija pruža skrb, hranu, krov nad glavom, ali ne i ljubav. Kod starije djece, što god s njima radili u domu, uvijek će si postavljati pitanja: „Zašto sam tu?“, „Zašto nisam s svojom mamom i tatom?“, „Što sam skrivio da je došlo do toga?“. Psihički problemi, kriminalitet, veća stopa smrtnosti do 25 godine - gotovo svaki negativni pokazatelj izraženiji je kod djece koja su boravila u domovima socijalne skrbi. A kod većine djece koja se mora izdvojiti iz obitelji, problem je najčešće slabo ekonomsko stanje, siromaštvo, dok su zlouporaba droga i alkoholizam problemi

kod manjeg broja. Dakle obitelj se nije u stanju nositi s nekom vrstom krize i umjesto da im u tome pomognemo, mi im oduzimamo djecu. Treba nam bolja socijalna skrb za krizne situacije, a pružanje pomoći obitelji u kriznoj situaciji ponekad ne mora trajati dugo. Recimo, nedavno sam radio u Moldaviji, pomoć obitelji traje sedam ili osam mjeseci, a ako im se oduzme dijete, ono ostaje u sustavu srbi sljedećih 15 godina, pa kad se to uspoređi iz aspekta troškova, potpuno je nelogičan zastarjeli pristup po kojem se djeca odmah izdvajaju iz obitelji.

U kojem obliku se ta podrška pružala, je li to uglavnom materijalna pomoć?

Analizira se situacija u obitelji, ovisno o potrebama, može biti pomoć oko stambenog zbrinjavanja, zdravstvene skrbi, vezano uz poteškoće s mentalnim zdravljem ili prihodima. Dakle, sve se to analizira, a dobra stvar je što se može postići pozitivna promjena u svim područjima. Recimo, baš u primjeru Moldavije, jedan od najvećih problema bio je pristup zdravstvenoj skrbi i na kraju razdoblja pružanja obiteljske podrške, tog problema više nije bilo. Dakle, s novim pristupom se odmičemo od pristupa u kojem je jedina dilema: ide li dijete u dom ili ne. A raditi s obiteljima na zadovoljavanju njihovih potreba je izuzetno lako, za to ne trebaju velika sredstva, potrebna je, prije svega, spremnost da se to radi, sposobnost da se stvari ponude fleksibilno, brzo i kreativno, kao i da svi u sustavu podržavaju takav pristup: od ministarstva na niže, odnosno socijalnih radnika na više. U Hrvatskoj sam obišao domove za djecu s poremećajima u ponašanju, većina te djece bi mogla biti u obitelji ili kod udomitelja, a bilo je možda samo dvoje ili troje koji su počinili ozbiljnija kaznena djela. U Kanadi bi, primjerice, sva ta djeca i dalje bila u obitelji. A jedini razlog nastavljanja primjene institucijskog rada je što ne polazimo od potrebe djece, nego potreba zaposlenih.

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

REFORME ZAHTIJEVAJU USTRAJNOST, ANGAŽMAN I DOBRU KOORDINACIJU

Razgovor: Natia Partskhaladze, predsjednica gruzijske Udruge socijalnih radnika

Gruzija je tijekom prošlog desetljeća provela veliku i uspješnu reformu sustava skrbi o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a koju smo opširnije predstavili u članku objavljenom u broju 7 biltena Zajednica za sve. Vlada Gruzije je od 2005. do 2013. godine uspjela zatvoriti čak 32 velike državne ustanove, a u tom razdoblju je ojačao i socijalni rad, koji kao struka ranijih godina nije ni postojao.

Predsjednica gruzijske Udruge socijalnih radnika Natia Partskhaladze sudjelovala je u reformi sustava skrbi o djeci, pa smo je zamolili da s nama podijeli neka od iskustava ovog uspješnog procesa.

Gruzija je u nekoliko godina uspjela gotovo u potpunosti deinstitucionalizirati skrb o djeci, kako vam je to pošlo za rukom?

Cijeli proces nije bio nimalo lak niti je išao brzo, nekoliko godina se educiralo razne dionike prvenstveno o šteti od institucionalne socijalne skrbi, jer ljudi toga nisu bili svjesni tako da su se tu dosta angažirali međunarodni dionici, a Unicef je bio posebno važan. Nadalje, važna je bila financijska podrška iz fondova Europske unije planirana za Gruziju, a deinstitucionalizacija je postavljena kao uvjet za nastavak financijske podrške. Potom, vrlo rano smo osnovali Vladinu komisiju za zaštitu djece i deinstitucionalizaciju kao tijelo koje je povežalo više ministarstava: ministarstva obrazovanja i znanosti, ministarstvo rada, zdravstva i socijalne skrbi te ministarstvo financija. Potonje je bilo vrlo važno rano uključiti jer oni ne razumiju probleme skrbi o djeci i štetu od institucionalizacije, pa se time postiglo da lakše shvate neke odluke tog procesa. Važno je reći i kako se reforma provela u mandatu vlade koja se je bila stabilnom i nije strahovala od gubitka

izbora. Usprkos tome, reforma je neposredno pred izbore možda nešto usporila, ali nije stala. Bili su na vlasti devet godina, bilo je i dobrih i loših poteza, ali su snažno zagovarali i vodili reformu dječje skrbi, posebno ministar rada i socijalne skrbi koji je uspio zaustaviti proces usvajanja nekih odluka koje su mogle zaustaviti proces deinstitucionalizacije.

Dakle stajalište gruzijske vlade, nije bilo utemeljeno samo na potrebi da se ispune uvjeti za dobivanje inozemne financijske podrške?

Ne, ne, prvotno je čak bilo određeno kako će se sredstva iskoristiti za obnovu jedne institucije u svakoj regiji kao pričuva reformi sustava, no upravo se ministar angažirao i u pregovorima s USAID-om kao donatorom izbio se da se ta sredstva potroše na jačanje alternativnih usluga- pa su utrošena na jačanje udomiteljstva i programa stambenih zajednica, odnosno malih domova. U prvoj fazi procesa jedini prioritet je bila deinstitucionalizacija, nije se radilo na prevenciji niti alternativnim oblicima skrbi, no vrlo brzo se shvatilo

da bez dobre prevencije i alternativnih usluga, nema izgleda da će deinstitucionalizacija uspjeti, jer cilj mora biti širi, ne samo zatvoriti instituciju.

Vlada se tada nije bojala riskirati, proces nije tekao glatko, zadržan je pristup kojim se institucionalna skrb smatra lošom u svim slučajevima. Iako u početku pružanja alternativnih oblika usluga nije zagarantiran uspjeh u svim slučajevima, sa sigurnošću znamo kako će većini korisnika, odnosno većini djece biti bolje.

Pritisak protiv reforme je bio izuzetno snažan, gotovo nitko od ravnatelja institucija nije prihvaćao promjene, odnosno bilo je vrlo malo onih koji su bili spremni za iste, protiv su bili gotovo svi zaposlenici. Znamo da se ljudi boje promjena, da često ne razumiju kako je institucionalna skrb štetna, ali ministar je poslao dvije vrlo važne političke poruke. Prvo, rekao je kako razvijamo usluge temeljene na lokalnoj zajednici, udomiteljstvo, male stambene zajednice te da će ljudi koji su radili u institucijama imati prednost na natječajima za zapošljavanje

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

u tim oblicima skrbi. To je bila važna poruka koja je mnoge umirila. Druga poruka je bila usmjerena osvještavanju stručnjaka kako bi shvatili kako neće svi automatski prijeći u nove usluge skrbi o djeci, ako nemaju odgovarajući stav i pristup poslu. Naime, znamo kako je stavove teško mijenjati i teško je vjerovati kako ćete edukacijom moći promijeniti stavove svih zaposlenika.

Koliko je ljudi ostalo raditi poslove vezane uz skrbi o djeci?

Rekla bih manje od polovice zaposlenih u institucijama, a uglavnom rade u malim domovima ili stambenim zajednicama. Nije lako, teško je ostati bez posla, jasno nam je da ti ljudi moraju uzdržavati svoje obitelji, ali reforma nije provedena zbog njih, već zbog djece, koja od strane države moraju dobiti kvalitetnu skrb. A potrebe djece

ne možete prilagođavati potrebama zaposlenika, potrebe zaposlenika ne mogu biti pretpostavljene potrebama korisnika.

Je li se to koristilo kao političko pitanje, kako je reagirala oporba?

Ne bih rekla da su se tijekom provedbe navedenih reformi određena pitanja koristila u svrhu postizanja političke prednosti od bilo koje strane, otpor je uglavnom dolazio iz samih institucija, ali je važno naglasiti da nije bio dovoljno jak ni glasan kako bi uspio spriječiti promjene.

Kojim sredstvima i argumentima su se služili protivnici reforme?

Bilo je dosta kritika kroz medije, tvrdilo se kako će djeca završiti na ulici, kao prosjaci ili postati beskućnici, kako će ih zlostavljati biološke obitelji ili udomitelji i slično.

Tko je vodio kampanju, pojedinci, strukovne udruge, sindikat?

Ne, sindikati se uopće nisu u to upuštali, uglavnom su kampanju vodili prijašnji ravnatelji institucija. Naime, prethodno je imenovano tijelo koje je bilo odgovorno za institucije i ono se odbijalo ukinuti, dakle vodstvo tog tijela bilo je vrlo glasno u suprotstavljanju promjenama. No, predstavnici civilnog društva su bili brojniji, argumenti su bili na našoj strani te smo imali istraživanja koja su potvrđivala da smo u pravu. I tako je svugdje u svijetu: u svim razvijenim zemljama sva istraživanja pokazuju kako je institucionalna skrb pogrešna i štetna, nemoguće je da je u našim zemljama iz nekog razloga taj učinak drugačiji.

Kakvo je sad stanje?

Sada imamo još tri državne institucije u skrbi za djecu, jedna je dom za djecu

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključivo je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

u dobi do pet godina, u kojoj imamo 55 korisnika- djece s posebnim potrebama. Nadalje, ostala su još dva doma za djecu u dobi od 6 do 18 godina u kojima je oko 35 djece s posebnim potrebama. Alternativa je udomiteljstvo, tzv. izvanredno udomiteljstvo koje koristimo za hitne potrebe i za dojenčad, kako bismo osigurali da najmanja djeca nikada ne budu institucionalizirana. Imamo mrežu domova za male skupine. Uspjeli smo vratiti oko 30 posto djece biološkim obiteljima. Tijekom prošle godine iz domova za male skupine smo uspjeli 15 posto djece vratiti biološkim obiteljima. Uz to smo pokrenuli i vrlo kvalitetnu uslugu pomoći obitelji, koja nažalost još nije dostatna, potrebno nam je više resursa i veći raspon usluga, djeca još uvijek u nekim ruralnim područjima nemaju pristup uslugama obiteljske podrške. Ali, situacija je sveukupno mnogo bolja nego prije.

Reforma je provedena uz donacije, je li ekonomski održiva, kako utječe na državni proračun?

Alternativne usluge i udomiteljstvo sad se u potpunosti financiraju iz državnog proračuna- dakle održivi su. Trošimo nešto više na dječju skrb nego prije, ali još je važnije naglasiti da su se promijenili prioriteta pa su sredstva preraspoređena: novac koji se prije trošio na domove, sad odlazi na izvan-institucionalne oblike skrbi. Ne bih čak rekla da skrb više košta, imali smo prijelazno razdoblje u kojem smo koristili vanjske donacije, ali trenutno, formalna skrb ne stoji više nego prije. Ono što vjerojatno dosta više stoji, jer se za to prije gotovo uopće nije izdvajalo, usluge su podrške obitelji. Dodatna sredstva će nam trebati u socijalnom radu, koji smo intenzivno razvili tijekom prošlih desetak godina. Socijalni radnici danas pružaju usluge u cijeloj državi, ali su preopterećeni, pa će nam trebati više ljudi i više usluga u obiteljskoj podršci.

Kako je proces deinstitucionalizacije utjecao na socijalni rad, čuli smo kako ste vi jedna od prvih educiranih socijalnih radnica u vašoj zemlji?

U Gruziji tijekom SSSR-a nije bilo socijalnih radnika koji bi se tako zvali niti su radili s djecom, bilo je službenika koji su radili na stambenom zbrinjavanju. U procesu deinstitucionalizacije socijalni rad je ustrojen kao samostalna struka, pomagala nam je organizacija Otvoreno društvo. Nadalje, zaprimali smo stipendije, edukacije u SAD-u i u suradnji s nekoliko europskih sveučilišta uspostavili smo dodiplomski i diplomski studij socijalnog rada, a od nedavno i doktorski studij.

Što je bio problem u deinstitucionalizaciji domova za djecu s posebnim potrebama, kakva je situacija drugim vrstama domova, koji izazovi stoje pred vama?

Ono što još nismo uspjeli je: uspostava alternativne usluge za djecu s težim oblicima invaliditeta. Tu socijalna skrb i skrb o djeci nisu dovoljni, važan je i dobar zdravstveni sustav jer neka od tih stanja su se mogla spriječiti ili ih se moglo početi liječiti u ranijoj fazi. Manje uspješni smo bili u deinstitucionalizaciji domova za odrasle s posebnim potrebama, naime ni jednu takvu instituciju još nismo uspjeli zatvoriti. Kod odraslih bez posebnih potreba, u cijeloj zemlji imamo samo dvije institucije- pa ih nećemo zatvarati, kod nas je tradicija da starije osobe često žive u proširenoj obitelji koja nastavlja brinuti za njih. Trenutno se raspravlja o potrebi da država počne financirati usluge podrške starijim osobama u njihovim domovima, koje su do sada pružale samo nevladine udruge, pa iste nisu bile dugotrajnije financijski održive. Izazov nam predstavljaju usluge koje pruža crkva, vrlo utjecajna u Gruziji, a koje, za razliku od usluga koje pružaju državne ustanove i nevladine udruge

nisu licencirane, nadzirane te nemaju standarde niti proceduru provedbe. Organizacija socijalnih radnika zato vodi dijalog s predstavnicima crkve i crkvenih organizacija i pokušavamo im ukazati na štetnost institucionalne skrbi, educiramo ih te očekujemo kako će se i oni pokrenuti u smjeru alternativnih usluga; što neće nastupiti odmah, ali stvari ipak idu u pravom smjeru.

Gdje vidite najviše sličnosti i razlika sa stanjem u Hrvatskoj?

Gruzija nema pristup značajnijim financijskim sredstvima za financiranje socijalne skrbi od EU, što bi nam dobro došlo za unaprjeđenje raznih usluga, posebno usluge podrške obiteljima, gdje imamo izražen problem dječjeg siromaštva, jer čak 6 posto djece živi ispod granice izrazitog siromaštva. Hrvatska je bogatija zemlja, ima više podrške od EU, no promjene traže vrijeme i ustrajnost te vlada mora biti naklonjena provedbi reformi. Nadalje, nužan je i angažman nevladinog sektora, kroz zagovaranje, lobiranje i stalni pritisak. Ovaj proces nema alternativu. Brojku od oko tisuću djece u domovima ili samu brojnost domova za jednu razvijenu zemlju veličine Hrvatske stvarno možemo smatrati nedopustivom. Ako stanje usporedimo sa susjednim zemljama koje su u prošlosti imale sličan sustav: Srbija je dosta učinila, Slovenija je jako napredna, Crna Gora ulaže značajne napore. Zbog toga ne mogu vjerovati da Hrvatska ne bi mogla uspeti u istom ili čak nadmašiti navedene rezultate.

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

PRIPREMITE SE ZA RAZDOBLJE NAKON UKIDANJA INSTITUCIJA

Razgovor: Tony Gardner, savjetnik za usluge u području zaštite psihičkog zdravlja

Tony Gardner skupio je četrdesetak godina praktičnog i rukovoditeljskog iskustva u sustavima socijalne i zdravstvene skrbi u Velikoj Britaniji te u karijeri prešao put od socijalnog radnika do ravnatelja zaklade za psihičko zdravlje u britanskom Cornwallu. Osamdesetih i devedesetih godina obavljao je razne funkcije u više britanskih regionalnih odjela za zdravstvo i socijalnu skrb, a danas dosta vremena provodi u Portugalu, te radi kao savjetnik na projektima u raznim europskim zemljama. Ističe kako mu je područje skrbi o psihičkom zdravlju uvijek bio onaj dio karijere kojem je pristupao s najviše osobnog angažmana.

Aktivno je sudjelovao je u edukaciji za domove socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe održanoj u sklopu projekta u travnju 2014. godine, a u broju 7 našeg biltena opširno je izvijestio o dojmovima s edukacije. S gospodinom Gardnerom smo tijekom rujanskih konferencija projekta razgovarali o britanskim i drugim iskustvima s deinstitucionalizacijom socijalne skrbi te mogućim posebnostima procesa u Hrvatskoj.

Kako je proces deinstitucionalizacije u skrbi o osobama s psihičkim poteškoćama tekao u Britaniji, koja iskustva držite korisnim za Hrvatsku?

Rekao bih da je počelo šezdesetih i sedamdesetih godina, ali nije se puno toga događalo do devedesetih, od kada postoji sustavni pristup, jer je napokon prevladalo mišljenje kako je pogrešan pristup zatvarati ljude u institucije. Na mene osobno utjecali su događaji s početka karijere, kad su me kao socijalnog radnika rasporedili na praksu u instituciju za psihički bolesne i ono što sam tamo vidio navelo me na zaključak da ovako ne smijemo raditi. Potom je na mene utjecao Franco Besaglia, koji je radio u Trstu sedamdesetih godina i započeo mijenjati velike institucije. To mi je bilo svjetlo na kraju tunela, koje mi je govorilo kako je to moguće, ako može u

Italiji, onda može i u Britaniji. Ključ njihovog načina rada u Trstu bio je pristup korisniku usluge kao čovjeku, čiju priču treba čuti, a ne samo obaviti medicinsku procjenu. U Britaniji smo u deinstitucionalizaciji napravili i neke pogreške, odlučili smo zatvoriti institucije, ali ih nismo ničim zamijenili, pa je dosta ljudi završilo na ulici, kao beskućnici, ili su završili po zatvorima. Znači, mora postojati alternativa instituciji koja se zatvara. Druga pogreška je bila pristup skupinama, a ne pojedincu, nismo prakticirali osobno planiranje kojim se utvrđuju osobne potrebe, već smo ljude tretirali kao članove skupine sa zajedničkim simptomima, iako se osobne potrebe dvoje pripadnika iste skupine sa zajedničkim simptomima mogu razlikovati kao što se razlikuju vaše i moje. Treća pogreška je što smo krenuli goleme institucije pretvarati u male institucije, na tragu razmišljanja, institucija s tri tisuće ljudi je nešto strašno, pa ćemo imati onu s dvadeset. A institucija je institucija, nije prirodno da ljudi žive u skupinama od po dvadeset ljudi, osim možda u nekim studentskim godinama.

Jeste li te pogreške ispravili?

Velikom većinom jesmo, ali to sam već rekao ljudima u Hrvatskoj, nemojte misliti da je, recimo, u Americi ili Britaniji sve

divno i krasno, ima i dalje primjera gdje se provodi pogrešan pristup. Važno je proces provesti u tri faze, najprije treba promijeniti način razmišljanja, potom kulturu, a onda na kraju uslugu. Osobno sam također uvijek zagovarao integrirani pristup zdravstvenoj i socijalnoj skrbi, što sam u praksi jednom uspio i provesti, a potom usredotočenost na korisnike usluga. Na primjer, kad smo na posao primali liječnike specijaliste, korisnici usluga su bili prisutni na razgovorima s kandidatima. Liječnici su se bunili zbog toga, s obrazloženjem da korisnici ne mogu ocjenjivati njihove kvalifikacije za posao, no odgovarao sam, kvalifikacije su samo pola, druga je polovica vaš odnos prema korisnicima. I kad sam se ja natjecao za položaj morao sam izaći pred takozvani korisnički panel, koji je sa mnom razgovarao i odlučivao žele li mi povjeriti posao. Korisnike smo uključivali u sve procese odlučivanja koji su na njih imali utjecaja i za to ih plaćali, dali smo im titulu eksperata, jer su to i bili. Skrb o psihičkom zdravlju se inače temelji na odnosima moći, netko odlučuje što će se s vama kao osobom događati.

Postoji li u Hrvatskoj organizacijski i pravni okvir koji bi omogućio bolju integraciju usluga?

Nisam siguran, mislim da ne postoji. Ima

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

kvalitetnih ljudi koji se jako trude na integraciji, a ako nećete integrirati organizacije, trebate imati dobre mehanizme za integriranje funkcija, kao na primjer integrirano planiranje. Sve što se mijenja u socijalnoj skrbi bit će uzalud, ako i zdravstveni sustav nije dio novog načina razmišljanja, jer zdravstveni radnici (prvenstveno u bolnicama, psihijatri) su izvor iz kojeg će vam pristizati novi ljudi s psihičkim problemima. Nakon 20 godina, kad budete ispraznili institucije, možda ćete se pitati kamo sad sa svim tim ljudima koji će dolaziti iz zdravstvenih ustanova. Jedna od pogrešaka koje su počinjene u Britaniji i u mnogim drugim zemljama jest reforma dijela, a ne cijelog sustava. Zdravstveni sustav treba reformirati tako da kad ljudi završe u bolnici, od trenutka kad uđu na vrata počne njihovo liječenje i planiranje izlaska iz ustanove, moramo prestati s praksom da ljude u bolnicama držimo tjednima, pa se tu i tamo nešto s njima događa, jer svaki dan u bolnici je ujedno i dan u kojem nisu u obitelji i

zajednici. To je stvar pristupa, politike, a političari i ministarstvo trebaju odlučiti što želimo, želimo li integriraniji pristup potrebama ljudi.

U travnju 2014. godine ste sudjelovali u radionicama o planiranju, objavili smo dio vaših tadašnjih zapažanja u našem biltenu, rekli ste kako vam se čini da nekima nije do kraja jasno što se od njih očekuje?

Mislim da ljudi često razmišljaju hijerarhijski, očekuju jasnoću, očekuju da im se stvari objasne, a ministarstvo mora djelovati u stvarnoj situaciji. Zato bih rekao, uz komunikaciju putem, recimo, objavljivanja dokumenta, dobro je i izaći među ljude, dati im do znanja kako ih nitko neće kažnjavati zato što su kreativni, maštoviti, nije loše griješiti, ako tako učite. Možda bih rekao da nisu svi svjesni kako će naposljetku morati zatvoriti svoje ustanove, jer ljudi ponekad stvari shvaćaju kako im odgovara. Dobro je i da samo ministarstvo jasno razluči je

li to ono što želi i potom učini sve da to omogući. Jer, kako jedni izlaze, a druge bi trebalo primiti, ako nije uspostavljen sustav koji bi te ljude prihvaćao, ravnatelj se onda s pravom može pitati što napraviti jer rečeno je da moram zatvoriti instituciju, a šalju nove korisnike koje treba primiti. Tu se onda vraćamo na integrirano planiranje. Ovdje ministarstvo stalno govori prave stvari, ali sudionici u sustavu socijalne skrbi će zato i od ministarstva stalno tražiti da iza svojih riječi stoji, baš kao što i ministarstvo može njih pozvati na red, radi se o partnerstvu- svi trebaju biti za promjenu.

Gdje je Hrvatska u usporedbi s drugim zemljama kad je u pitanju institucionalna socijalna skrb kod osoba s poteškoćama u psihičkom zdravlju? Ima li nekih posebnosti? Često mislimo da je naše društvo manje sklono prihvatiti psihički bolesne osobe.

Svaka zemlja ima svojih posebnosti, ali problemi, izazovi i rješenja su isti, ra-

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

zlika je samo u tome kako ćete proces provesti. Ovdje se često spominje nedostatak sredstava kao prepreka, ali kvalitetni ljudi će proces provesti i bez dodatnih sredstava, ili su im ta sredstava tek bonus. Rekao bih, što su društva razvijenija, to ljudi manje prihvaćaju osobe s poteškoćama u mentalnom ili psihičkom zdravlju, jer ih liječe na skupe načine i smještaju u institucije, pa ljudi misle kako se radi o nekim teškim problemima, dok u manje razvijenim sredinama ti ljudi ostaju u zajednici, vidljivi su - pa ih ljudi lakše prihvaćaju. Jean-luc Roelandt sa Sveučilišta u Lilleu proveo je istraživanje u bivšim francuskim kolonijama i ustanovio fascinantne podatke, stopa oporavka od psihičkih oboljenja i problema veća je u manje razvijenim zemljama, nego u razvijenim, jer što više tehnologije i farmakologije ubacite u sistem, često vas to udaljava od zajednice. U selu u Indiji ženu s teškim psihičkim oboljenjem su vezali za stup, pod krovom usred sela, jer nisu imali bolnicu, ljudi su joj donosili hranu i razgovarali s njom, pa se oporavila, jer nije izvučena iz svojeg okruženja, iz svoje zajednice. S druge strane, prije kakve četiri godine sam u Danskoj, vrlo razvijenoj i naprednoj zemlji, posjetio rezidencijalnu jedinicu za 50 ljudi, bio je to luksuzan dom, divota, da se čovjek sam u njega useli, ali radilo se o instituciji, uz sve oblike ponašanja kakvo ide uz instituciju.

Kakve su mogućnosti zapošljavanja osoba s poteškoćama u psihičkom zdravlju, tu se gospodarska situacija i nezaposlenost nameću kao dodatni izazov?

Nezaposlenosti ima i drugdje, ne samo u Hrvatskoj, negdje više, negdje manje. Davno smo shvatili da je zaposlenje ono što ljudima nudi smisao, iz ustanova smo ih slali u dnevne boravke, ali smo shvatili, ne trebaju im dnevni boravci, treba im posao. Ima dovoljno međunarodnih primjera kako se mogu nadvladati problemi sa zapošljavanjem. Spominjao sam

Tony Gardner

Trst, tamo su shvatili da ljude nitko ne želi zaposliti pa su osnovali zadrugu, kooperative, s inovativnim sistemom u kojem su u kooperativi zapošljavali 50 posto korisnika svojih usluga. Prethodno su napravili dobru analizu tržišta, o tome koje se usluge ne pružaju na njihovom području pa su naposljetku konkurirali privatnom sektoru, pobjeđivali ih na natječajima. Ljudima su isprva davali manje, honorarne poslove, a tek kad bi dokazali da mogu zaraditi cijelu plaću dobili bi puno zaposlenje, tako da su to bila prava poduzeća, kao i sva druga, samo što su imala ustroj zadruga. Drugi primjer je vinograd s restoranom, zaposlili bi primjerice, vinara, no sav fizički rad su obavljali korisnici zadruga. Može se surađivati s komorama, sindikatima, tražiti fleksibilno radno vrijeme jer većina korisnika želi priliku da pokuša raditi, a ne očekuju odmah posao s punim radnim vremenom. Ljudi s mentalnim i psihičkim poteškoćama žele da ih se tretira ravnopravno, dakle, ako je kriza i nema posla, može ih se doškolovati, radio sam u ustanovi u Cornwallu koji je britanski turistički kraj, imali smo zadrugu gdje smo ljudima omogućili obrazovanje za kuhare i mnogi su poslije, zahvaljujući tamošnjim brojnim restorani-

ma, dobili posao. Dakle, možete ostvariti nove saveze, recimo, u privatnom sektoru nisu htjeli zaposliti ljude, zbog produktivnosti, sigurnosti. Zajamčili smo takvim poslodavcima kako će, ako zaposle nekog od naših korisnika pa nastane bilo kakav problem, u roku od 15 minuta stići netko iz ustanove. Trebate biti domišljati, a jamčim vam, kad poslodavac jednom zaposli osobu s psihičkim problemima, poslije više neće imati nikakvih otpora. Jer osobe s psihičkim poteškoćama, kao često i ostale osobe s invaliditetom, gurnute su na društvenu marginu pa izrazito cijene to što imaju posao i dobro ga rade, postanu fantastični zaposlenici, savjesni i vjerni.

Treba li educirati stručnjake u socijalnoj skrbi za rad na zapošljavanju?

Rekao bih kako trebamo angažirati drugačiji profil ljudi, i inače mislim kako nije potrebno povećavati broj ljudi koji rade u struci. U jednoj od organizacija gdje sam radio, stvorili smo tri nova položaja, poput djelatnika za socijalnu inkluziju, djelatnika za podršku u stambenom zbrinjavanju, gdje smo angažirali umirovljene policajce, nezaposlene učitelje, ljude koji poznaju tu zajednicu, da rade s korisnicima usluga jer nam proračuni nisu dopuštali da se tim

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

poslom bave socijalni radnici, medicinske sestre, psiholozi. Dakle predlažem diversifikaciju zaposlenika, neka struka, profesionalci rade samo ono za što su se obrazovali, što nitko drugi ne može raditi. Mnogo toga možemo napraviti sami, a ovi djelatnici za socijalnu inkluziju, ljudi sa znatnim životnim iskustvom, bili su vrlo uspješni jer su imali vremena baviti se korisnicima. Kod zapošljavanja je također važno ne tražiti jedan po jedan posao već napraviti akcijski plan, strategiju. Najprije treba problem učiniti vidljivim u javnosti, pokrenuti kampanju i koristiti medije. U Novom Zelandu su, recimo, imali uspješnu kampanju gdje su poznate osobe govorile o svojim psihičkim poteškoćama. Potom treba educirati poslodavce, vlasnike trgovina gdje je moguće zaposliti korisnike i druge, te koristiti korisnike kao resurs. Meni je trebalo dugo vremena da shvatim kako ne trebam je raditi stvari za ljude, već im pomoći da sami mogu raditi ono što žele raditi.

Kako će izgledati skrb o psihičkom zdravlju, bez institucija?

Svi u nekom životnom razdoblju osjetimo poteškoće s psihičkim zdravljem, zato prije svega moramo imati pristup prevenciji,

sva istraživanja pokazuju da što ranije intervenirate, konačni ishod je bolji. Potom, u fokusu moraju biti pojedinci i njihove potrebe, treće, svi koji rade u tom području trebaju surađivati, četvrto, shvatili smo da izvlačiti ljude iz njihove zajednice nije nikakvo rješenje, to ne dolazi u obzir, a kad toga više ne bude- razvit ćemo druge modalitete. Recimo, imali smo kuće u kojima u provodene krizne intervencije, gdje se 24 sata mogla dobiti podrška, a nekad bi ljudi odmah završili u bolnici.

Kako biste ocijenili proces transformacije skrbi o ljudima s poteškoćama u psihičkom zdravlju u Hrvatskoj?

Mislim da se ovakvi procesi ne mogu dogoditi preko noći, jako je važno vodstvo, prihvaćanje promjena i spremnost na riskiranje. Ovdje sam upoznao puno ljudi u području zaštite psihičkog zdravlja koji su fantastični. Primjerice, bili smo u Osijeku gdje smo vidjeli kako su svi, od korisnika, preko zaposlenika do vodstva „inficirani“ promjenom, ali vidjeli smo drugdje i neke stvari koje rastužuju, mlade, ravnodušne zaposlenike koje je i same shvala institucija, korisnike koji prosjače, nemaju vlastitu odjeću niti aktivnosti. Radi se o velikoj promjeni i nije lako, iz iskustva, u 40

godina koliko radim uvijek je bilo onih koji odmah odlučno kažu „ne“, a da ne znaju ni zašto. Hrvatska je već prije, još kao dio nekadašnje Jugoslavije, dosegla solidnu profesionalnu razinu socijalne skrbi u nekim segmentima, što je također jedan od razloga što promjene možda idu teže, jer sustav nije od jučer. Radio sam u Pojasu Gaze, gdje smo pokušavali usluge premostiti iz bolničke skrbi u zajednicu i nigdje nisam vidio toliko nade i optimizma u pogledu razvoja područja zaštite psihičkog zdravlja, vjerojatno zato što su imali tako malo- pa ih je mogućnost promjene strahovito motivirala. Dakle, od ministarstva do ljudi koji rade s korisnicima uvijek ćete imati „dinosauere“ i zagovaratelje, neće svi skočiti i povikati haleluja, idemo sad s ovim novim pristupom. Ljudi se ponekad opiru iz želje za održanjem položaja ili straha, 30 godina su radili jedno i onda im netko dođe i kaže, sad morate raditi ovako, a time njih „obesnažujemo“. Zato mislim da je pogrešno prozivati ljude, po sistemu, ovaj to tako radi, zašto ne možeš i ti. Jer nisu svi isti, svatko treba naći svoj put. Ljudima je važno omogućiti i da vide da je ono što rade dobro, da ima primjera u svijetu da su na pravom putu, to je meni bilo važno u karijeri, a čuo sam i od kolega ovdje kako im upravo takva potvrda puno znači. Ljudi u skrbi o psihičkom zdravlju su zajednica koja prelazi međunarodne granice. Osobno pripadam mreži koja raste: Mental Health Collaborating Network, kojoj se kolege mogu pridružiti i koristiti našu bogatu knjižnicu. Mene uvijek mogu kontaktirati pitanjima, tražiti savjet, preko e-maila ili Skypea. Iskreno, ne vidim veće paradokse i kontroverze u Hrvatskoj nego drugdje, a ono što me uvijek iznova iznenadi jest kako su svugdje uvijek isti problemi. Tako da se nadam kako će za primjerice pet godina, ljudi dolaziti ovamo iz drugih zemalja i tražiti da im pomognete. Jer stvari se mijenjaju, da ste me pitali što mislim kad mi je bilo 24 godine, rekao bih vam kako ne vjerujem da će se stvari ikada promijeniti, a sad, na zalasku karijere, vjerujem da hoće.

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

ZAJEDNICA ZA SVE

Dvomjesečni bilten projekta "PODRŠKA SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI U PROCESU DALJNJE DEINSTITUCIONALIZACIJE SOCIJALNIH USLUGA"
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Za više informacija

Ured projekta

Ministarstvo socijalne politike i mladih
Savska cesta 66
10 000 Zagreb
Telefon: 095 393 44 02
E-mail: diana.mededovic@mspm.hr

Projektni tim:

Angela Taylor, voditelj tima
angela.taylor@mspm.hr

Juergen Becker, glavni ekspert za socijalno planiranje
juergen.becker@mspm.hr

Borka Teodorović, glavni ekspert za transformaciju ustanova
info-fondovi@mspm.hr

Više informacija o EU fondovima možete naći na stranici
Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije
www.strukturnifondovi.hr

Više informacija o projektu možete naći na stranici
www.mspm.hr

Korisnička institucija:

Ministarstvo socijalne politike i mladih
Savska cesta 66
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 1 555 7159
Fax: +385 1 555 7220
E-mail: info-fondovi@mspm.hr
www.mspm.hr

Ugovorno tijelo:

Hrvatski zavod za zapošljavanje
Ured za financiranje i ugovaranje projekata Europske unije
Petračićeva 4
10 000 Zagreb
Tel: 01/ 5393 220
Fax: 01/ 5393 200

Ulaganje u budućnost
Europska unija

Europski socijalni fond (ESF) jedan je od strukturnih fondova Europske unije kojemu je osnovni cilj smanjenje razlika životnog standarda u državama članicama Europske unije promicanjem ekonomske i socijalne kohezije. ESF je posvećen promicanju zapošljavanja Europske unije i namijenjen je zemljama članicama u promicanju zapošljavanja kako bi europska radna snaga bila spremnija suočiti se s novim globalnim izazovima osiguravajući razvoj boljih vještina i boljih izgleda za posao građanima Europske unije.

Oxford Policy Management

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
konzorcija koji predvodi tvrtka OPM.

MINISTARSTVO SOCIJALNE
POLITIKE I MLADIH

Projekt provode Oxford Policy Management Limited, Udruga za promicanje inkluzije
i Udruga za inicijative u socijalnoj politici te Ministarstvo socijalne politike i mladih RH